

บทที่ 3

สภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน

สถานการณ์และสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งแต่ละประเทศมีก็แนวคิดที่แตกต่างกันในเรื่องอุดมการณ์ เชื้อชาติ ศาสนา สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งยังมีความขัดแย้งกันในเรื่องเขตแดน ส่งผลให้ยังคงมีความหวาดระแวงกันอยู่ตลอดเวลา สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ในอดีต และส่งผลมาจนถึงปัจจุบันเพื่อให้การศึกษาสภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเฉพาะในประเด็นที่สามารถใช้การทูตโดยฝ่ายทหารเข้าไปดำเนินการ ได้และตอบสนองต่อการดำเนินงานด้านการทูต อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ชาติ รวมถึงเพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์การใช้และการพัฒนาการทูตโดยฝ่ายทหารของกองทัพไทยที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของประเทศไทยในปัจจุบัน

สถานการณ์ปัญหาและภัยความมั่นคงในระยะ 5 ปีต่อไป ห้วง พ.ศ.2555 - 2559 (สภาพความมั่นคงแห่งชาติ 2555) ประเทศไทยในปัจจุบันและต่อไปในอนาคตกำลังเผชิญกับปัญหาและภัยคุกคามรูปแบบใหม่มากมายหลายประการ จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของประชาชนและทุกภาคส่วนในชาติให้พร้อมเผชิญสถานการณ์ปัญหาและภัยที่อาจเกิดขึ้น และสามารถบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้ บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม สถานการณ์ปัญหาและภัยความมั่นคงเรื่องที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ จังหวัดทั่วประเทศ นั้น นอกจากจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่แล้ว ยังมีความเกี่ยวโยงอย่างใกล้ชิดกับมิติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้ง มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศโดยรวมเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อน และไม่อาจป้องกันแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางและวิธีการแบบเดิมที่มองปัญหาแบบแยกส่วน หรือแยกมิติได้เหมือนในอดีต ประกอบกับประเทศจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในระดับพื้นที่เพื่อรองรับการเข้าสู่

ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งจะมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงตามมาอีกหลายประการ จึงได้สรุปสถานการณ์ปัญหาและภัยความมั่นคงโดยรวมที่สำคัญ รวม 2 ส่วน กล่าวคือ

1. ปัญหาและภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเก่า ซึ่งยังคงมีปัญหาคriticalที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งยังจะส่งผลกระทบต่อไปในอนาคต ได้แก่

1.1 การสู้รบตามแนวชายแดน ซึ่งมีทั้งการสู้รบด้วยกองกำลังติดอาวุธบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และไทย-สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และการสู้รบที่เกิดขึ้นในประเทศรอบบ้านแล้วทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญตามมาและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการรักษาความมั่นคงของไทย

1.2 การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งมีทั้งสาเหตุจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ อาทิ ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มชาวโรฮิงญา จากรัฐยะไข่ ประเทศเมียนมาร์ ที่อพยพมาทางทะเลอันดามันและลักลอบเข้าเมืองไทยบริเวณจังหวัดชายทะเลฝั่งอันดามัน ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวศรีลังกา ซึ่งมีกลุ่มขบวนการใช้ประเทศไทยเป็นสถานที่ติดต่อลักลอบนำชาวศรีลังกาไปประเทศที่สาม โดยใช้สายการบินพาณิชย์นำคนมาพักรอที่ประเทศไทย จากนั้นจึงเคลื่อนย้ายทางรถยนต์ต่อไปทางภาคใต้เพื่อลงเรือเดินทางไปยังประเทศปลายทาง ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มชาวเกาหลีเหนือ ที่อพยพลักลอบเข้าเมืองไทยผ่านทางชายแดนไทย-เมียนมาร์ และชายแดนไทย-ส.ป.ป.ลาว

1.3 ความไม่ชัดเจนของแนวเขตแดน ประกอบด้วย เขตแดนทางบก และเขตทางน้ำ โดย เขตแดนทางบก ที่ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของแนวเขตแดนอีกมาก ทั้งชายแดนด้านไทย-เมียนมาร์ ไทย-กัมพูชา และไทย-ส.ป.ป.ลาว ซึ่งทำให้เกิดการเผชิญหน้าด้วยกำลังทหารในพื้นที่บางจุด เช่น พื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณปราสาทเขาพระวิหาร เป็นต้น รวมทั้งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรที่สามารถพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีจุดผ่อนปรนการค้า และจุดผ่านแดนชั่วคราวอีกหลายจุดที่รอการจัดระเบียบเพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพ และโอกาส และดำเนินการเสริมสร้างความมั่นคงในระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับแผนป้องกันประเทศ และ เขตแดนทางน้ำ ซึ่งยังมีความไม่ชัดเจนทั้งในส่วนที่เป็นเกาะแก่งตามลำนํ้าที่เป็นเส้นเขตแดน อาทิ ลำน้ำโขง สาละวิน และลำน้ำกระบุรี และส่วนที่เป็นเขตทะเลและยังมีปัญหาพื้นที่ทับซ้อนกันหลายจุด อาทิ ทะเลอันดามัน และอ่าวไทย ซึ่งกลายเป็นข้อพิพาทเรื่องเขตแดนไทยกับประเทศรอบบ้าน และเป็นปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทางทะเลในหลายพื้นที่ ส่งผลให้ประเทศไทยขาดโอกาสในการพัฒนาต่างๆ และกระทบต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

1.4 การลักลอบค้าอาวุธสงคราม แม้ว่าได้ตรวจพบการเคลื่อนย้ายอาวุธสงครามที่มีการค้าขายตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ลำเลียงไปยังชายแดนไทย-เมียนมาร์ เพื่อส่งจำหน่ายให้กับชนกลุ่มน้อยลดลง แต่ได้ปรากฏข่าวสารสำคัญว่า กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการอาวุธสงครามและกับยาเสพติด ซึ่งอาจนำไปใช้ในการคุ้มกันการลักลอบลำเลียงยาเสพติด รวมทั้งนำไปจำหน่ายต่อให้กับชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ นอกจากนี้ยังมีการลักลอบนำอาวุธสงครามเข้ามาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านทางเรือสินค้าต่างชาติที่เข้ามารับส่งสินค้าในพื้นที่จังหวัดสตูล ตลอดจนมีการลักลอบนำเข้าผ่านช่องทางตามภูมิประเทศทางบกตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซียด้วย

1.5 การกำหนดสถานะบุคคล ซึ่งมีกลุ่มคนที่ยังไม่มีสถานะบุคคลที่ชัดเจนอาศัยในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทยหลายกลุ่ม ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือและบางส่วนอยู่ในพื้นที่ภาคกลางในบริเวณชายแดนไทย-เมียนมาร์ ถึงแม้จะมีกฎหมาย และกฎระเบียบดำเนินการตามขั้นตอนที่ชัดเจนแล้วก็ตาม ยังคงมีปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานกำหนดสถานะบุคคล โดยเฉพาะปัญหาการลักลอบอพยพจากประเทศรอบบ้านเข้ามาอยู่อาศัยกับญาติในชุมชนและหมู่บ้านชายแดนของไทยเพิ่มขึ้นและปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐของไทยและผู้เกี่ยวข้องบางกลุ่มอาศัยช่องว่างของกฎ ระเบียบ ทูริตในหน้าที่ เรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อช่วยให้ผู้ที่ไม่มีสถานะบุคคลได้รับสัญชาติไทยโดยไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ

2. ปัญหา และภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งมีหลายปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ ปัญหาและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่จะกล่าวต่อไป เป็นผลพวงมาจากผลของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของประเทศในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งยังคงมีปัญหาคือความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมดำรงอยู่ต่อไป โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันด้านโอกาส อาทิ โอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ โอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุน เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง ครอบครัวและคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น และเป็นผลให้ยังคงมีกลุ่มคนยากจน กลุ่มคนด้อยโอกาส กลุ่มคนที่ไม่มีสถานะที่ชัดเจน กลุ่มอิทธิพลอำนาจมืด กลุ่มนายทุนผูกขาด และมีชุมชนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ตลอดจนมีชุมชนแออัดในเขตเมือง ซึ่งเป็นรากเหง้าสำคัญของปัญหาและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ด้วย แม้ว่าได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ หรือแผนแม่บทเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องต่างๆ แล้ว ก็ยังไม่อาจคลี่คลายปัญหาและภัยต่างๆ ได้ทั้งหมด เมื่อพิจารณาประกอบกับประเทศไทยต้องเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่ต่างๆ แล้ว จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนา และแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ควบคู่กันไป เพื่อบริหารจัดการภารกิจของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ให้สามารถดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วย โดยปัญหาและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหานานาชาติในพื้นที่ ประกอบด้วย

2.1 ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นเป็นลักษณะขบวนการ หรือองค์กรอาชญากรรมที่มีเครือข่ายดำเนินการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศรอบบ้าน และตรวจพบผู้กระทำความผิดในบุคคลทุกระดับวัยตั้งแต่เด็ก เยาวชนไปจนถึงผู้สูงอายุ และมาจากหลากหลายอาชีพและกลุ่ม/องค์กร มีทั้งคนจนและคนรวย รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวทั้งในพื้นที่เขตเมืองและชนบทป่าเขา เพื่อลักลอบผลิต/นำเข้าสิ่งเสพติด ลำเลียงขนย้ายข้ามแดน และกระจายส่งไปขายยังกลุ่มเป้าหมายในทุกพื้นที่ จนนำไปสู่การแพร่ระบาด และเป็นเหตุบ่อนทำลายชุมชน สังคมอย่างหนักในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศอยู่ในขณะนี้

2.2 ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทวีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และก่อผลกระทบเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ โดยยังคงมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้รับการผ่อนผันให้ทำงานในพื้นที่หลายจังหวัด ขณะที่ยังมีอีกจำนวนมากที่ลักลอบทำงานขายแรงงานกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์บริหารจัดการที่สามารถควบคุมปัญหาผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นตามมาได้ โดยเฉพาะปัญหาเด็กเกิดใหม่ในประเทศไทย ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบชุมชน สังคม ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสิทธิมนุษยชน

2.3 ปัญหาความขัดแย้งในสังคม ซึ่งหมายถึงปัญหาจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง ที่นำไปสู่การแบ่งออกเป็นฝักฝ่าย หรือสีต่างๆ โดยมีช่องทางหลากหลายในการเผยแพร่ข่าวสารของกลุ่มที่ตอกย้ำความขัดแย้ง และนำมาซึ่งความเกลียดชังระหว่างกลุ่มคน รวมทั้งมีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การเผชิญหน้าและอาจใช้ความรุนแรงตามมา นอกจากนี้ ยังรวมถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนด้วยกันจากกรณีใช้ประโยชน์ หรือแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ และความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลจากกรณีการคัดค้านโครงการของรัฐ หรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและยังไม่มีแนวทางคลี่คลายปัญหาที่เป็นรูปธรรมเช่นกัน

2.4 ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบในมิติความมั่นคงเรื่องเขตแดน และมิติการพัฒนาเรื่องระบบนิเวศน์ โดยยังคงมีสถานการณ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ดินน้ำลำธาร และการบุกรุกป่าชายเลน ซึ่งเกิดจากประชาชนทั่วไปและกลุ่มนายทุน จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบนิเวศน์ถูกทำลายขยายพื้นที่เพิ่มวงกว้างมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา

หลากหลายมิติ ทำให้ ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ประสบภัยธรรมชาติบ่อยครั้งและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเกษตรได้ผลผลิตไม่ยั่งยืน รายได้ไม่แน่นอนและชีวิตไม่มั่นคง

2.5 ปัญหาสาธารณสุขขนาดใหญ่ เป็นประเด็นปัญหาที่ให้ความสำคัญทั้งสาธารณสุขที่เกิดจากภัยธรรมชาติและภัยที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะภัยที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดอุทกภัย และวาทภัยขนาดใหญ่ หรือภัยแล้งและภัยหนาวที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ และไม่อาจคาดการณ์สภาพที่จะเกิดขึ้นและผลที่ตามมาได้ง่ายเหมือนในอดีต ทำให้ระดับของภัยมีขนาดใหญ่และมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประชาชนที่ประสบภัยพื้นที่ต่างๆ มีความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นด้วย

2.6 ปัญหาโรคระบาด จากรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่า ในศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกจะเผชิญกับโรคติดต่อเชื้อต่างๆ เพิ่มขึ้น ทั้งโรคที่เกิดใหม่ และโรคติดต่อเชื้อเก่าที่หวนกลับมาอีก โดยเฉพาะ โรคติดเชื้อที่มาจากสัตว์สู่คนซึ่งถือเป็นโรคที่อันตรายร้ายแรง

2.7 ปัญหาการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ โดยในประเด็นการก่อการร้ายนั้น แม้ว่าไทยจะมีได้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับปัญหาและความขัดแย้งที่เป็นสาเหตุของการก่อการร้ายระหว่างประเทศ แต่ก็ได้รับผลจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เนื่องจากการมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศที่เป็นเป้าหมายการก่อการร้าย รวมทั้งมีชุมชนและมีผลประโยชน์ของประเทศเป้าหมายอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่เชื่อมโยงให้กลุ่มก่อการร้ายระหว่างประเทศเข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทย สำหรับเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ นอกเหนือจากการค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด การพนันผิดกฎหมาย การโจรกรรม การปลอมแปลงเอกสารเดินทาง การละเมิดลิขสิทธิ์ ตลอดจนอาชญากรรมทางธุรกิจผิดกฎหมายอื่นๆ แล้ว จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับอาชญากรรมข้ามชาติทางเศรษฐกิจและคอมพิวเตอร์ ที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ตรวจจับได้ยากขึ้น ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว และปัญหาการว่างงานในปัจจุบัน ส่งผลให้ปัญหาประเด็นนี้มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะการผลิตและค้าขายสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่สร้างรายได้ สร้างความเสียหายมากที่สุด และแพร่ระบาดมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งล่อแหลมต่อการถูกกดดันและเพ่งเล็งจากประเทศเจ้าของลิขสิทธิ์ทั้งจากสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

วิวัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

(วิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ,ออนไลน์,2555) มนุษย์ เป็นสัตว์สังคม และธรรมชาติของมนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นเหล่า มีการติดต่อระหว่างกัน ดำรงชีวิตภายใต้ระเบียบ การปกครอง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อที่จะให้เป็นแบบแผนอันพึงปฏิบัติใน การดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม ผู้วิจัยขอแบ่งวิวัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็น 4 สมัย คือ สมัยสุโขทัย เป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนาน เกือบ 200 ปี จึงมีการติดต่อสัมพันธ์กับรัฐเพื่อนบ้าน และรัฐที่อยู่ห่างไกลออกไป กิจกรรม ความสัมพันธ์ที่มีทั้งด้านการค้า การทูต การศาสนา และการสงคราม การติดต่อระหว่างสุโขทัยกับ เพื่อนบ้านที่สำคัญ สมัยอยุธยาเป็นสมัยที่มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการเป็นเมือง ท่าค้าขาย ประกอบกับความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ทำให้อยุธยามีอำนาจและอิทธิพลเหนือ รัฐใกล้เคียง นอกจากนี้พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ยังทำให้อยุธยาเป็นแหล่งธัญญาหารที่สำคัญ รวมถึง วิถีโศบายของอยุธยาที่เปิดกว้างในการติดต่อกับนานาชาติ ด้วยปัจจัยหลายประการข้างต้น กรุงศรี อยุธยาจึงเป็นศูนย์กลางการค้านานาชาติที่รุ่งเรืองมากในภูมิภาคตะวันออก เอเชียใต้ เป็นแหล่งที่ พ้อค้าจากตะวันออก และตะวันตกเข้ามาติดต่อซื้อขายสินค้า โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระ นารายณ์มหาราชเป็นสมัยที่การทูตและการต่างประเทศเฟื่องฟูมากยุคหนึ่ง สมัยกรุงธนบุรีและ รัตนโกสินทร์ตอนต้น ความสัมพันธ์กับต่างประเทศในสมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น มี ลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือการป้องกันประเทศจากการรุกรานของต่างชาติ และการขยายอำนาจ ไปยังอาณาจักรข้างเคียง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแก่บ้านเมือง และสมัย ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศของไทยสมัยปรับปรุงประเทศ จนถึง สงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวโดยรวมคือ นับตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 4 จนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่ไทยต้องเผชิญกับลัทธิล่าอาณานิคมของ มหาอำนาจตะวันตก ดังนั้น ไทยจึงต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อรักษาเอกราช และ อธิปไตยของ ชาตมิให้ตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก รวมทั้งเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ สำหรับลักษณะความสัมพันธ์มีอยู่หลายลักษณะ เช่น การยอมประนีประนอม การผูก มิตรไมตรี การเผชิญหน้าทางการทหาร การยอมเสียสละประโยชน์บางส่วน เป็นต้น ในสมัย สงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเกิดขึ้นในทวีปยุโรปเป็นการสู้รบระหว่างฝ่ายมหาอำนาจกลางกับฝ่าย สัมพันธมิตร ช่วงแรกไทยวางตัวเป็นกลางแต่ภายหลังก็ได้เข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร และเป็นฝ่าย ได้รับชัยชนะ ไทยได้เรียกร้องกับชาติมหาอำนาจตะวันตกในการขอเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาในเรื่อง การศาล และภาษีอากรที่เสียเปรียบ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จด้วยดี และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยได้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลายลักษณะแล้วแต่สถานการณ์บีบบังคับ เช่น

การดำเนินนโยบายเป็นกลาง การถ่วงดุลอำนาจ การผูกมิตรไมตรี การเจรจาประนีประนอม การทำสงคราม เป็นต้น โดยระยะแรก ไทยใช้นโยบายวางตัวเป็นกลาง แต่เมื่อญี่ปุ่นเปิดสงครามทางเอเชียบูรพาและขอยกพลขึ้นบกในประเทศไทยเพื่อจะ ผ่านไปโจมตีมลายู สิงคโปร์ พม่า และจีน ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ รัฐบาลไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นยกกองทัพผ่านประเทศไทยได้ และภายหลังไทยได้เข้าร่วมรบกับญี่ปุ่นด้วยการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ โดยหวังว่าญี่ปุ่นจะช่วยเหลือให้ไทยได้ดินแดนที่เคยเสียไปในสมัยรัชกาลที่ 5 กลับคืนมา จากการตัดสินใจของรัฐบาลไทยในขณะนั้น ได้ทำให้คนไทยที่รักชาติในหลายแห่งซึ่งมิได้เห็นพ้องกับรัฐบาลได้ร่วมกันจัดตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นมาเพื่อปลดปล่อยประเทศไทยให้หลุดพ้นจากการครอบงำของญี่ปุ่น แต่เมื่อญี่ปุ่นเป็นฝ่ายแพ้สงคราม รัฐบาลไทยได้พยายามสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในลักษณะของการประนีประนอมและการเจรจาต่อรองทางการทูต ซึ่งทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาเอกราชไว้ได้จนถึงทุกวันนี้ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง โลกได้ตกอยู่ในสภาวะสงครามเย็น ซึ่งเป็นสงครามอุดมการณ์ทางการเมืองและการปกครอง ระหว่างกลุ่มประเทศในโลกเสรีประชาธิปไตย และกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งต่างฝ่ายก็แข่งขันกันขยายอิทธิพลไปยังทวีปต่างๆ ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยในช่วงนี้ จึงใช้การผูกมิตรไมตรีกับประเทศโลกเสรีต่างๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาหันกลับไปสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทยจึงได้เปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเสียใหม่ ด้วยการผูกมิตรไมตรีกับประเทศคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามเย็น ไทยได้มุ่งพัฒนาประเทศด้วยการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังเช่น ไทยได้ร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาเซียนทำข้อตกลงเรื่องการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตา (Asian Free Trade Area – AFTA) เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างกันในกลุ่มเมื่อ พ.ศ.2535 และใน พ.ศ.2537 ไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) รวมทั้งมีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออกและอิรักในนามของ องค์การสหประชาชาติร่วมกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ด้วย เป็นต้น แต่ละประเทศเพื่อนบ้านมีวิวัฒนาการกับประเทศไทย ดังนี้

1. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ไทยกับลาวนั้นมีความสัมพันธ์กันมาแต่โบราณ ซึ่งในสมัยสุโขทัย ความสัมพันธ์กับอาณาจักรลาว ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช อาณาจักรสุโขทัยมีอำนาจเหนือหัวเมืองลาวบางเมืองในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงทางฝั่งซ้าย คือ ถึงเมืองเวียงจันทน์ เวียงคำ ทางเหนือถึงเมืองหลวงพระบาง หัวเมืองลาวดังกล่าว จึงเป็นเมืองประเทศราชของสุโขทัย เมื่อสิ้นสมัยพ่อขุนรามคำแหง หัวเมืองลาวได้ตั้งตนเป็นอิสระปกครองตนเอง มีอำนาจเข้มแข็งและได้ขยายอาณาเขต

มาถึงสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรลาวในช่วงนี้ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสันติได้เป็นศัตรูต่อกัน ต่อมาในสมัยอยุธยา ไทยกับลาวมีลักษณะเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ในสมัยพระเจ้าฟ้ารุ่ง ได้ทรงรวบรวมดินแดนลาวเข้าเป็นอันหนึ่งเดียวกันแล้ว สถาปนาเป็นอาณาจักรล้านช้างซึ่งขณะนั้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 (อู่ทอง) แห่งอยุธยาภักษัตริย์ทั้งสองพระองค์ได้แบ่งดินแดนกันโดยใช้แนวทิวเขาเพชรบูรณ์ และทิวเขาคงพญาเย็นเป็นเขตแดนระหว่างกัน หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างไทยและลาวสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิและพระเจ้าไชยเชษฐา คือ การร่วมกันสร้างพระธาตุสี่สองรัก มีศิลาจารึกเป็นตัวอักษรทางภาษาลาว อีกคำหนึ่ง เป็นอักษรของภาษาไทย เมื่อฝรั่งเศสเข้ามายึดเมืองด่านซ้ายใน พ.ศ.2449 ได้นำศิลาจารึกนี้ไปเวียนจันทร์ เนื้อความในศิลาจารึกกล่าวถึงภักษัตริย์ทั้งสองนครว่า จะรักใคร่กลมเกลียวกันจนชั่วลูกชั่วหลาน ในสมัยกรุงธนบุรี มีการทำสงครามกับลาว 2 ครั้ง คือศึกจำปาศักดิ์ ปี พ.ศ.2319 และศึกเวียงจันทร์ปี พ.ศ.2321 ผลของสงครามทั้ง 2 ครั้ง ไทยเป็นฝ่ายชนะ ได้ลาวเป็นประเทศราช และในคราวศึกเวียงจันทร์ สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกแม่ทัพไทย ได้อัญเชิญพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) และพระบาง จากเวียงจันทร์มากรุงธนบุรีด้วย

2. ราชอาณาจักรกัมพูชา

บริเวณแคว้นต่าง ๆ ในประเทศไทยโดยเฉพาะ ภาคกลางได้มีการเกี่ยวข้องกับกัมพูชามาก่อนการตั้งอาณาจักรสุโขทัย ต่อจากนี้ได้ขยายอิทธิพลไปยังบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทั้งหมด มีการบ่งบอกรอยอิทธิพล ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของขอมตามศาสนสถาน ที่ประกอบด้วยทั้งพระปรางค์ และปราสาท เช่น พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี อันแสดงให้เห็นอิทธิพลในทางพระพุทธศาสนาลัทธิมหายานทั้งสิ้น นอกจากนั้นกัมพูชา และบ้านเมืองไทย ยังมีความเกี่ยวข้องทางการเมืองด้วยในสมัยอยุธยา ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับเขมรมีทั้งลักษณะเป็นไมตรีต่อกัน มีความขัดแย้งหรือทำสงครามกัน แต่ทว่าความสัมพันธ์ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การรับอิทธิพลของเขมรหลายประการเข้ามา คือ การปกครองแบบสมมติเทพ พระราชพิธีต่างๆ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ยังคงมีบทบาทและความสำคัญในสังคมไทยมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น สภาพการเมืองภายในของกัมพูชา ไม่สงบราบรื่น เจ้านายเขมรมักแตกแยกความสามัคคีแย่งชิงอำนาจกันอยู่ เนื่องจากไทยทำสงครามกับกัมพูชาถึง 3 ครั้ง ครั้งที่ 2 ไทยก็ได้กัมพูชาเป็นเมืองขึ้นและได้เกิดการจลาจลขึ้นในหมู่เจ้านายเขมร ใน พ.ศ.2322 พระราชวงศ์เขมรแย่งชิงอำนาจกันเอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) ยกทัพไปควบคุมสถานการณ์ แต่เกิดเหตุวุ่นวายในกรุงธนบุรี พระยาสุรศักดิ์อภัยภู สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงต้องรีบยกทัพกลับ

3. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ในสมัยสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัยมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรมอญในระบบเครือญาติ เพราะในขณะนั้นพระเจ้าฟ้ารั่ว (มะกะโท) กษัตริย์มอญอยู่ในฐานะเป็นพระราชบุตรเขยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พ่อขุนรามคำแหงมหาราชพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้มะกะโท จนได้เป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรมอญ และพระราชทานนามว่า พระเจ้าฟ้ารั่ว ต่อมาในสมัยอยุธยา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าส่วนใหญ่เป็นการแข่งอิทธิพลและการขยายอำนาจ จึงทำให้เกิดสงครามตลอดมา สาเหตุสำคัญมาจากการที่พม่าได้เป็นใหญ่ในเหนือดินแดนมอญและไทยใหญ่แล้ว ก็พยายามขยายอำนาจเข้ามายังอาณาจักรอยุธยา การที่พม่ายกทัพมารบกับอยุธยาหลายครั้งแสดงให้เห็นถึงความต้องการเป็นใหญ่ใน ดินแดนแถบนี้แล้ว พม่าต้องการแสดงความเป็นเอกภาพในดินแดนพม่าโดยการรวบรวมชนกลุ่มน้อยให้เป็นหนึ่งเดียวกัน แต่อุปสรรคสำคัญของพม่า ในสมัยอยุธยาไทยกับพม่าได้ทำสงครามกันถึง 24 ครั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าจึงเป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางการเมืองและการทำสงครามเกือบตลอดเวลา สมัยกรุงธนบุรี ความสัมพันธ์ไทยกับพม่ายังคงเป็นคู่สงครามต่อเนื่องมาจากสมัยอยุธยา เป็นไปในลักษณะของความขัดแย้งตลอดรัชกาล เริ่มจากการรบครั้งแรกที่ค่ายโพธิ์สามต้น ซึ่งไทยเป็นฝ่ายชนะ สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกอบกู้เอกราชได้สำเร็จแล้วก็ตาม แต่พม่าก็ยังไม่หยุดยั้งที่จะทำลายอาณาจักรไทยที่ตั้งขึ้นใหม่ ในสมัยกรุงธนบุรีมีการทำสงครามกับพม่า 10 ครั้ง ผลัดกันแพ้ชนะ สงครามครั้งสำคัญที่สุด ได้แก่ศึกอะแซหวุ่นกี้ตีหัวเมืองเหนือ พ.ศ.2318 ไม่มีฝ่ายใดชนะโดยเด็ดขาด

4. มาเลเซีย

ในสมัยสุโขทัย ชาวมลายูในยุคนั้นตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านเล็กๆ กระจายอยู่ทางตอนเหนือของแหลมมลายูซึ่งดินแดนแถบนี้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรสุโขทัย ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ ในด้านวัฒนธรรม สมัยอยุธยาตอนต้นได้มีการติดต่อกับหัวเมืองต่างๆ ทางใต้ของไทย หัวเมืองมลายูมีฐานะเป็นประเทศราชของไทย จึงมีหน้าที่ส่งเครื่องราชบรรณาการพร้อมกับ ดินไม้เงินดินไม้ทองมาถวายกษัตริย์ไทย 3 ปีต่อครั้ง อยุธยาจะดูแลความสงบเรียบร้อยของหัวเมืองมลายู หากหัวเมืองมลายูได้รับความเดือดร้อน อยุธยามีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลักษณะความสัมพันธ์กับมาเลเซีย จะเป็นทางด้านการเมือง โดยไทยพยายามขยายอิทธิพลเข้าไปครอบครองทั้งทางด้านการผูกมิตรไมตรี และการทำสงครามในบางครั้ง ดินแดนบางส่วนของแหลมมลายู เริ่มถูกอิทธิพลของชาวตะวันตกหลายชาติ เข้ามายึดครองไปอยู่ในอำนาจของตน ตามลำดับเรื่อยมา

วิวัฒนาการด้านการทูตทหารของไทย

ส. ศรานูชิต (2491) ได้แถลงเรื่องทูตทหารต่อสภาสภาโหมไว้ว่า

คำปรารภ

จำเดิมแต่ทางราชการได้ส่งทูตทหารไปประจำสถานทูต ณ ต่างประเทศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2456 เป็นต้นมาจนถึงบัดนี้ นับเป็นเวลาร่วม 35 ปีแล้ว ก็ยังหาปรากฏว่ากระทรวงกลาโหมได้วางหลักการเกี่ยวแก่ทูตทหารไว้โดยแน่นอนไม่ บรรดาผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ทูตทหาร จำต้องเลือกหาวิธีปฏิบัติเอาเองตามที่ตนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ราชการ โดยอาศัยหลักการของต่างประเทศบ้าง หรือสอบถามทูตทหารคนเก่า ๆ บ้าง ดังนี้จึงเกิดเสียดครหาเป็นทำนองว่า ผลงานของทูตทหารมีน้อยจนประมาณไม่ถูกว่าจะคุ้มค่าหรือไม่ ข้อที่น่าประหลาดที่สุดก็คือ ทูตทหารอยู่ในลักษณะลอยตัว ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าตนขึ้นแก่ใคร ในทางไหน และเพียงใด

พฤติการณ์เท่าที่เป็นมา ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นทูตทหารมักจะแสดงความน้อยอกน้อยใจว่า ถูกทางราชการละเลยจนแทบจะลืม คล้ายกับเป็นการเนรเทศให้ไปพักผ่อน อีกประการหนึ่ง การคัดเลือกทูตทหารยังมีได้มีหลักเกณฑ์อันแน่นอน คือแล้วแต่ความเห็นของผู้บังคับบัญชา ในยุคหนึ่ง สมัยหนึ่ง บางทีก็อาจเป็นไปตามเหตุผลทางการเมืองภายใน

การเป็นเช่นนี้สืบมาจนกระทั่งก่อนเกิดมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยนั้นกองทัพต่างๆ ได้ส่งนักเรียนทหารและนายทหารไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศมากขึ้น แต่การไปศึกษาในต่างประเทศมิใช่ว่าจะทำได้ตามใจเราเสมอไป จำเป็นต้องทาบตามและวิ่งเต้นกันให้ถึงขนาด โดยติดต่อกับสถานทูตต่างประเทศในประเทศไทยเป็นเบื้องต้น และยังจะต้องให้สถานทูตของเราในต่างประเทศเข้าเจรจากับกระทรวงกลาโหมของเขาดูด้วย บังเอิญเวลานั้นทูตทหารของเราในยุโรปก็มีเพียงคนเดียว ซึ่งรับภาระทั้งในอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม และอิตาลี ส่วนอัครราชทูตในขณะนั้นก็ไม่ใครได้เอาใจใส่แก่ทหารมากนัก มีหน้าซ้ำราชการสถานทูตกับทูตทหารก็แยกกันเดินคนละทาง ไม่เกี่ยวข้องกัน ต่างระมัดระวังทำที่ซึ่งกันและกัน ราวกับจะแบ่งกันเด็ดขาดเป็นสถานทูตพลเรือนกับสถานทูตทหาร เพราะฉะนั้น ผลลัพธ์ที่น่าเสียดายจึงเกิดขึ้นบ่อยๆ แก่นักเรียนของกระทรวงกลาโหม อาทิเช่น ผู้มีลักษณะและความสามารถสมควรจะได้ศึกษาทางหนึ่ง กลับต้องเสียเวลาไปศึกษาในทางอื่นซึ่งไม่มีหวังในความสำเร็จ ทำให้สุขภาพทรุดโทรมจนกลายเป็นคนไข้โรคก็มี ทั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหือถอย กว่าจะได้เข้ารับการศึกษาที่ถูกทางก็สายเกินไป เพราะสงครามระเบิดขึ้นแล้ว เรื่องนี้เป็นที่ทราบกันทั่วไป และไม่บังควรที่จะลืมง่าย ๆ เลย

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการตั้งทูตทหารหรือรองผู้ช่วยทูตทหารขึ้นหลายแห่ง ทั้งนี้ เนื่องด้วยความจำเป็น 4 ประการ คือ ช่วยจัดการศึกษาแก่นักเรียนทหารที่ยังดกค้างอยู่โดยที่

ยังเรียนไม่สำเร็จ ต้องโยกย้ายแหล่งศึกษาตามที่มีหนทางจะทำได้ หรือที่เรียนเสร็จแล้วแต่ไม่มีทางที่จะกลับประเทศ นี่ประการหนึ่ง ทางกองทัพเรือได้ส่งต่อเรือรบและได้ส่งนายทหารเรือไปควบคุมตามแหล่งสร้างต่าง ๆ ครั้นเกิดสงครามขึ้น จึงเลยแต่งตั้งเป็นทูตทหารประการหนึ่ง ยามสงครามชนต่างชาดล้อมประชิดความยุ่งยากลำบากด้วยประการต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปันส่วน เรื่องนี้เป็นสาเหตุให้ต้องเข้าฟังคณะทูต (Corps diplomatique) จำนวนเจ้าพนักงานทูตทหาร จึงเพิ่มขึ้นเท่าที่จะมีทางช่วยกันได้ประการหนึ่ง ในที่สุดการที่เราต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นด้วยความจำใจ บังคับให้เราต้องจัดทูตทหารขึ้นตามสมควรแก่เหตุการณ์เพื่อสนองอหิยาตย์ไมตรีตามมีตามเกิดรวมความว่า ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ เหตุการณ์ได้บังคับให้เราจัดทูตทหารประเภทจำเป็น หรือตกบันไดพลอยโจนเป็นจำนวนมากพอคู่ ครั้นสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง เรามีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงการทหารให้เหมาะสม จึงแต่งตั้งทูตทหารไปประจำสถานทูตเพิ่มขึ้นอีก

นอกจากนั้นยังส่งคณะทูตทหารพิเศษไปสังเกตการณ์ในกองทัพของประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกาด้วย ลำดับนี้ได้สำนึกถึงความบกพร่องเรื่องการทูตทหารแต่หลัง และเห็นกันว่าถ้าจะปล่อยให้ทูตทหารยังลอยตัวอยู่ต่อไป โดยไม่มีหลักการอันใดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ก็คงจะประชิดความยุ่งยากซ้ำรอยเดิมอีกเป็นแน่ เรื่องราวการตั้งทูตทหาร แล้วต่อไปกลายเป็นอัครราชทูต และเมื่อกลับมาถึงประเทศไทยปลดจากกองประจำการเป็นเหตุการณ์ที่ไม่น่าดูอยู่มาก การวิ่งเต้นแก่งแย่งเพื่อได้ตำแหน่งนี้ก็เป็นเรื่องอื้อฉาวไม่ใช่เล่น ข้อสะกิดใจตามที่กล่าวมานี้ล้วนระบุนว่า ถึงเวลาอันสมควรที่จะปรับปรุงกิจการทูตทหารเสียใหม่ให้เป็นล่ำเป็นสัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปได้ผลดีสมความมุ่งหมายของทางราชการกลาโหม

ในชั้นต้น กรมเสนาธิการทหารบกได้ร่างระเบียบกองทัพบก ว่าด้วยหน้าที่ทูตทหารบกประจำประเทศต่าง ๆ เมื่อราวเดือนเมษายน พ.ศ.2490 แต่ร่างฉบับนั้นยังมีข้อความกะทอนกะแท้นไม่สมบูรณ์พอที่จะยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ทั้งได้อาศัยเอกสารต่างประเทศเป็นเค้าโครง หาใช่เป็นของทางราชการของเราไม่ ดังนั้น ต่อมาแผนกที่ 2 กรมเสนาธิการทหารบก จึงมอบให้ ร.อ.วัฒนา พัทธมนิธิ ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาการทูตจาก L'Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales แห่งประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ไปร่างมาใหม่ ชื่อว่า “ระเบียบทหาร ว่าด้วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารบก และเจ้าหน้าที่ประจำคณะทูตทหารบก” เพื่อนำเสนอกระทรวงกลาโหมพิจารณาและประกาศใช้ต่อไป ขณะนั้น เสนาธิการทหารบก (พล.ท.หลวงชาตินักรบ) ได้แสดงความเห็นว่า เรื่องนี้เกี่ยวกับกิจการของกระทรวงการต่างประเทศ จึงควรให้ผ่านกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาด้วย และเสนอเรื่องไปยังปลัดกระทรวงกลาโหม (พล.ท.เรือง เรื่อง วีระยุทธ) ปลัดกระทรวง ฯ ในขณะนั้น ได้บันทึกว่าเรื่องทูตทหารยังไม่มีระเบียบอันใดแน่นอน ทุกวันนี้ดูตามพฤติการณ์ย่อมเป็นทูตของกองทัพ หาใช่ของกระทรวงไม่ ควรเสนอให้ผ่านกรมเสนาธิการกลาโหม

พิจารณาเสียก่อน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พล.ท.จิระ วิจิตสงคราม) ได้บันทึกท้ายเรื่องเมื่อ 30 ก.ค.90 สั่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีรองเสนาธิการกลาโหม เป็นประธาน เพื่อพิจารณาและให้แนวทางความคิดว่า เรื่องนี้มีความลับอันไม่พึงเปิดเผยอยู่หลายประการ ควรแยกออกเป็นระเบียบทั่วไป กับคำแนะนำการทูตทหาร ซึ่งเป็นหนังสือลับ ในระเบียบทั่วไปควรวางหลักการไว้ว่า

1. ให้ทูตทหารอาวุโสปกครองทูตทหารอื่น ๆ
2. สำนักงานทูตทหารควรรวมกัน
3. รายงานของทูตทหารที่เสนอกองทัพต่าง ๆ แล้วขอให้ผ่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

แล้วผ่านกรมเสนาธิการกลาโหม

4. เอกสารเกี่ยวแก่กำหนดการเรื่องนี้ ควรออกเป็นของกระทรวงกลาโหม (ระเบียบกลาโหม)

ต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้ออกคำสั่งพิเศษที่ 54/27209 ลง 5 พ.ย.90 เรื่องตั้งกรรมการพิจารณาการกำหนดแนวทางปฏิบัติราชการของทูตทหารประจำประเทศต่าง ๆ ดังข้อความต่อไปนี้ “เนื่องด้วยกองทัพบกได้เสนอร่างระเบียบทหาร ว่าด้วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารบก และเจ้าหน้าที่ประจำคณะทูตทหารบก มาเพื่อให้กระทรวงกลาโหมพิจารณาออกเป็นระเบียบทหาร เพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติราชการต่อไป กระทรวงกลาโหมได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามร่างระเบียบนี้มีความลับอันไม่ควรเปิดเผยอยู่หลายประการ จึงควรที่จะได้รับพิจารณาร่วมกันทั้ง 3 กองทัพ ฉะนั้น เพื่อความเรียบร้อยและเหมาะสม จึงให้

1. พล.ต.สมบุญ ศรีอนุชิต รองเสนาธิการทหารเป็นประธาน
2. ผู้แทนกองทัพบกเป็นกรรมการ
3. ผู้แทนกองทัพอากาศเป็นกรรมการ

ดำเนินการในเรื่องนี้ตามแต่จะเห็นสมควร โดยถือหลักการตามที่ได้บันทึกไว้แล้วในเรื่อง และให้กรมเสนาธิการทหารจัดเลขานุการสำหรับคณะกรรมการนี้

ในระบายนี้อเอง ได้ปรับปรุงกรมเสนาธิการทหารเป็นกรมเสนาธิการกลาโหม เมื่อได้ทำการตกลงระหว่าง 3 กองทัพแล้ว คณะกรรมการมีรายชื่อ ดังนี้

1. พล.ต.สมบุญ ศรีอนุชิต รองเสนาธิการกลาโหม เป็นประธานกรรมการ
2. น.อ.ดำรง ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ร.น. ผู้แทนกองทัพเรือกรรมการ
3. น.ต.นักรบ บิณศิริ ผู้แทนกองทัพอากาศกรรมการ
4. ร.อ.วัฒนา พยัคมนิธิ ผู้แทนกองทัพบกกรรมการ
5. ร.อ.แสวง เสนาณรงค์ ผู้แทนกองทัพบกกรรมการ

6. พ.อ.สงบบ บุญยะเกสสานนท์เลขานุการ

พิจารณาหน้าที่ของคณะกรรมการ

เมื่อระลึกถึง แนวความคิดซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้บันทึกไว้ดังกล่าว แล้วคณะกรรมการจึงมุ่งพิจารณาว่าหน้าที่ของคณะกรรมการมีเพียงใด หรืออะไรบ้างที่เป็นหน้าที่ในขั้นต้นเข้าใจว่า กรรมการนี้มีหน้าที่ทำนอง “เรียบเรียงตำรา” กล่าวคือ ส่วนใดเรื่องใดควรตราเป็นระเบียบ และส่วนใดควรเขียนเป็นคู่มือ ก็จัดการแยกให้เหมาะสม ดังนั้น จึงพิจารณาต่อไปว่า สิ่งใดเป็นความลับอันไม่พึงเปิดเผย สิ่งใดไม่ใช่ความลับ

เมื่อพิจารณาต้นร่างของ ร.อ.วัฒนา พยัคฆนิธิ ประกอบกับได้ศึกษาค้นคว้าหลักวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ การกลับปรากฏตรงกันข้ามไปหมด ข้อความที่ผู้ร่างได้เรียบเรียงไว้นั้น ได้อาศัยการเก็บความหรือสาระสำคัญมาจากตำรับตำราต่าง ๆ ที่เปิดเผย เป็นหนังสือของเอกชนตีพิมพ์จำหน่ายตามตลาดหนังสือทั่วไป อาทิเช่น หนังสือ Attachés Militaires, Attachés navals et Attachés de l'air par Capitaine Beauvais นายทหารช่างเนติบัณฑิตหมอกกฎหมาย ตีพิมพ์ที่ปารีสปี ค.ศ.1937 และหนังสือ Twenty Years as Military Attache ของ Colonel T. Bentley Mott แห่งกองทัพบกอเมริกา ตีพิมพ์ที่นิวยอร์กปีเดียวกัน บางตอนก็นำมาจากหลักการต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติกันอยู่ หรือบางอย่างเช่น การเทียบอันดับก็เพียงแต่ตกลงกันอย่างคร่าวๆ ระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับกระทรวงกลาโหม ยังมีได้พิจารณาถี่ถ้วนให้ถึงหัวใจของปัญหาทีเดียว กล่าวโดยสรุป ร่างระเบียบทหารฉบับนั้นมิได้มีความลับอันใดตามที่อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้แสดงความวิตกและให้หลักการไว้ ยังมีสิ่งที่น่ารู้ น่าคิดอีกเป็นอันมากที่ปรากฏเป็นรายละเอียดในตำราฝรั่งที่กล่าวชื่อมาแล้ว เราเพียงแต่หยิบยกขึ้นมาเป็นส่วนน้อยเท่านั้น

ในส่วนที่จะรวบรวมเป็นคู่มือนั้นยิ่งน่าคิดมาก ธรรมเนียมนายทหารที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นทูตทหาร จะต้องได้รับการศึกษาหรือฝึกฝนในเรื่องนี้ และต้องเข้าใจภาษาต่างประเทศพอสมควร จะได้มีทางค้นคว้าจากตำราต่างประเทศได้ ฉะนั้น ปัญหาจึงมีว่า จะให้เป็นคู่มือของใคร คู่มือการศึกษาทั่วไป หรือคู่มือของผู้ที่จะเป็นทูตทหาร สำหรับประโยชน์ในประการหลังดูไม่จำเป็น เพราะค้นคว้าจากตำราต่างประเทศโดยตรงจะดีกว่าเป็นไหนๆ ในส่วนการศึกษาทั่วไป กระทำได้เป็น 2 ตอน คือ ตั้งเป็นหลักสูตรในกิ่งวิชาเสนาธิการ หน้าที่แผนกที่ 2 กับมาศึกษาเตรียมตัวก่อนไปรับหน้าที่ทูตทหาร ณ กรมเสนาธิการ ด้วยเหตุนี้ ถ้าจะเรียบเรียงคู่มือดังกล่าว ก็เป็นเรื่องของอาจารย์ที่สอน คือจะทำเป็นคำบรรยาย หรือแนวสอนเรื่องวิทยาศาสตร์ ก็สุดแต่ความสะดวก หรือถ้าจะให้ เป็นคู่มือของผู้ฝึกฝน ก็เป็นเรื่องของผู้ฝึกฝน เพราะการแต่งตำราวิทยาศาสตร์แผนกการทูตไม่ใช่เป็นของง่าย ต้องค้นคว้าจากตำราต่างประเทศและเอกสารแบบธรรมเนียมนานาชาติ ชั่วแต่ ร.อ.Beauvais แต่งเล่มเดียวยังอ้างอิงเอกสารเกือบ 200 เล่ม ซึ่งเขียนเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นอันยืนยันได้ด้วยความมั่นใจว่าเป็นเรื่องเกินความสามารถ คือไม่ใช่หน้าที่ของ คณะกรรมการนี้ ถ้าจะเรียบเรียงให้สั้นย่อลงเป็นทำนองหลักสูตร หรือโครงการฝึกฝนศึกษา สำหรับ เตรียมตัว ทำนองเตรียมการสอนใน โรงเรียน Hautes Etudes Internationales ดังที่ ร.อ.วัฒนา พัทธมนิธิ ได้สำเร็จการศึกษามา ก็ควรจะกระทำต่อเมื่อ ได้ตกลงหลักการที่จะประสานกิจการทูตทหารกันแล้ว หรืออยู่ในเรื่องของโรงเรียนผสมทัพ โรงเรียนป้องกันราชอาณาจักร หรือโรงเรียนเสนาธิการ สุดแต่ทางราชการจะดำริต่อไป

ความข้องใจดังกล่าวมาแล้ว เกิดขึ้นภายหลังการพิจารณาคำสั่งตั้งกรรมการ แต่คำสั่งนี้ ประธานกรรมการได้รับต่อภายหลังการรัฐประหาร (8 พ.ย.90) รัฐบาลเก่าออกไป เปลี่ยนนโยบาย ใหม่ การเรียนปฏิบัติความข้องใจจึงหมดโอกาส อย่างไรก็ตาม เรื่องการทูตทหารนี้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง จึงได้พยายามค้นคว้าต่อไปอีกว่า อะไรเล่าที่เป็นเนื้อหาแท้ๆ หรือเป็นสาระสำคัญ อันจะพอประมวลกันเรียกได้ว่า “หลักการเกี่ยวกับการทูตทหาร” ในที่สุด จับความได้ชัดเจนว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับกำหนดหน้าที่ การคัดเลือก การแต่งตั้ง ระเบียบการบังคับบัญชา การเปรียบเทียบ อันดับกับเจ้าหน้าที่สถานทูต (ลำดับอาวุโส) หลักปฏิบัติ สิทธิพิเศษ และผลประโยชน์ต่างๆ ที่ควรมิควรได้ สิ่งเหล่านี้ ถ้าจะกล่าวโดยย่อให้สั้นที่สุดก็คือ การกำหนดคนดีฐานะ (status) ของทูตทหารนั่นเอง เมื่อเกี่ยวกับคนดีฐานะ ก็เป็นเรื่องตรงกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ปัจจุบัน ฉะนั้น คณะกรรมการจึงพิจารณาว่าหลักการต่อไปตามความคิดเห็นดังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้ให้อำนาจไว้ในคำสั่งแต่งตั้งกรรมการแล้วนั้น

ขอรับหลักการขั้นต้นจากสภากลาโหม

เมื่อสาระสำคัญของระเบียบการทูตทหารกลายเป็นเรื่องนิติฐานะของทูตทหาร เกี่ยวกับ ความยุติธรรม ความเสมอหน้า และความเป็นธรรม ซึ่งเป็นหลักสำคัญยิ่งในทางปกครองกองทัพ เช่นนี้ คณะกรรมการจึงควรได้รับแนวทางสำคัญๆ กล่าวคือ หลักการใหญ่ๆ เสียก่อน การพิจารณา จึงจะสะดวก รวดเร็ว และอยู่ในลู่ทางหรือกรอบที่เหมาะสม ถ้าคณะกรรมการกำหนดแนวทางเอาเองโดยพลการ แล้วขอร่างระเบียบเสนอขึ้นมา การอาจกลายเป็นว่าหลักการไม่เหมาะสม ต้องแก้ไข ขอร่างกันใหม่ไม่รู้จบ ทำให้เสียเวลา เปลืองแรงโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งเปลืองเวลาของสภาด้วย ดังนั้นความจำเป็นที่จะต้องได้หลักการก่อน นอกจากจะเพื่อประโยชน์แห่งความสะดวกรวดเร็วในการร่างระเบียบแล้ว ยังเนื่องจากความยากในการกำหนดหลักการอีกด้วย ความยากในการกำหนด หลักการมี 2 ประการ คือ

ประการแรก การทูตทหารกระทบกระเทือนถึงหรือสัมพันธ์กับหลายกระทรวง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ สำนักนายกรัฐมนตรี ฯลฯ เพราะ ส่วนราชการนั้น ๆ มีหน้าที่จัดทูต (ทูตฝ่ายการคลัง ทูตฝ่ายพาณิชย์ ทูตฝ่ายวัฒนธรรม ฯลฯ) ทูตฝ่าย

ต่าง ๆ ย่อมมีฐานอนุโลมตามทูตฝ่ายทหาร เพราะเป็น “อิตตาเซ” เหมือนกัน ทั้งจะถือกันว่าทูตฝ่ายทหารย่อมมีอันดับสูงกว่าทูตฝ่ายอื่นๆ การกำหนดนิติฐานะของฝ่ายหนึ่งย่อมสัมพันธ์ถึงฝ่ายอื่นด้วยเป็นเงาตามตัว หน้าที่ที่ดี นามตำแหน่งที่ดี ผลประโยชน์และสิทธิต่างๆ ตลอดจนอันดับเทียบที่ดี ย่อมจะต้องจัดให้สอดคล้องเหมาะสมและชอบด้วยขนบธรรมเนียม ในบางเรื่องบางปัญหาอาจมีความเห็นขัดแย้งกัน จนถึงกับต้องนำเข้าสู่การวินิจฉัยชั้นเหนือขึ้นไปก็ได้ เมื่อเป็นดังนี้ การที่ถือโอกาสให้สภากลาโหมได้พิจารณาวินิจฉัยในปัญหาต่างๆ โดยรอบคอบเสียแต่เนิ่นๆ ก็ถือเป็นการเตรียมตัวไว้ให้พร้อมว่า ทางทหารของกระทรวงกลาโหมมีวัตถุประสงค์ในปัญหานั้นหรือเรื่องนั้นอย่างไรเพียงใด เป็นการประสานหลักการของ 3 กองทัพในเรื่องนี้

ประการที่สอง หลักการทูตทหารของกระทรวงกลาโหมเองก็มีความผันแปรมาตามปัญหาถึงกับพลิกหน้ามือเป็นหลังมือก็มี อาทิเช่น ปัญหาเรื่องระเบียบการขึ้นต่อทูต สมัยหนึ่ง (ระยะ 14 ปี) ใช้หลักอย่างหนึ่ง สมัยหลัง (ระยะ 11 ปี) ใช้หลักอย่างตรงข้าม โอกาสนี้เป็นการสมควรที่จะวินิจฉัยเสียทีว่า วิธีไหนจะดีแน่ เพราะมีบทเรียน (ประวัติ) สำหรับเป็นบรรทัดฐานช่วยการพิจารณาได้แล้ว

การประสานหลักการทั้ง 3 กองทัพให้เป็นอันเดียวกัน และการวินิจฉัยหลักการซึ่งเกี่ยวพันไปถึงวงการอื่นนอกกระทรวงกลาโหมย่อมเป็นหน้าที่ของสภากลาโหม ฉะนั้น คณะกรรมการจึงได้นำความขึ้นเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และเรื่องได้เข้าสู่สภาตามที่ปรากฏในระเบียบวาระแล้ว คณะกรรมการขอเสนอวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 คณะกรรมการจะได้เสนอหลักวิชาและพฤติการณ์ (ประวัติ) ตลอดจนผลได้ผลเสียที่ปรากฏในระยะ 35 ปีมาแล้ว และได้เสนอให้สภาวินิจฉัยในหลักการเป็นเรื่องๆ ไป เพื่อสะดวกแก่การนี้ จึงขออนุญาตต่อสภาฯ นำเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแถลงและแสดงความคิดเห็นให้สภาฯ ได้ทราบ

ขั้นที่ 2 คณะกรรมการจะได้ยึดถือหลักการตามที่สภาได้วินิจฉัยหรือเห็นชอบแล้วนั้น ไปร่างเป็น “ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการทูตทหาร” และ “คำแนะนำการทูตทหาร” โดยร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศตามความจำเป็น เมื่อเรียบร้อยแล้วจะได้นำเสนอต่อสภาฯ เป็นวาระที่ 2 สำหรับตรวจหลักการหรือรับหลักการ ถ้าจะได้ค้นพบขึ้นใหม่ในระหว่างการเรียบเรียงนั้น อีกครั้งหนึ่ง เพื่อจัดงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ไม่ต้องเสนอเรื่องย้อนไปทางรัฐมนตรีฯ และส่งนำเข้าสู่สภาฯ จึงขออนุญาตให้สภาฯ ได้ถือว่า คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีฯ ได้แต่งตั้งนี้ เป็นคณะกรรมการของสภาฯ พิจารณาหลักการขั้นต้นเกี่ยวกับการร่างระเบียบการทูตทหาร และสภาฯ ได้ลงมติให้เป็นไปตามข้อเสนอของคณะกรรมการ (คัดลอกจากคำแถลงเรื่องทูตทหารของ พล.ต. ส. ศรานูชิต อดีตประธานกรรมการพิจารณาระเบียบการทูตทหาร ซึ่งแถลงต่อสภากลาโหม เมื่อ

9 18 ก.ค. และ 24 ก.ย. 2491)

กองทัพไทยกับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศในภาพรวม

ความร่วมมือกันระหว่างประเทศในด้านต่างๆ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเป็นมิตร มีผลต่อความมั่นคงของทุกประเทศ เป็นเรื่องที่รัฐบาลแต่ละชาติให้ความสำคัญมาแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน สามารถคลี่คลายปัญหาใหญ่และลดผลกระทบในหลายๆ ด้าน ช่วยให้ประเทศต่างๆ ในโลกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข กองทัพไทยจึงถือเป็นการกิจที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และให้ความร่วมมือด้านความมั่นคงกับกองทัพ ชาติต่างๆ อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ทั้งการปฏิบัติการทางทหารและการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม ไม่ว่าจะเป็นกองทัพประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มภาควิร่วมสนธิสัญญาความตกลง กองทัพมิตรประเทศร่วมภูมิภาคหรือต่างภูมิภาคทั่วโลก โดยให้ความสำคัญแก่ทุกประเทศไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ขณะเดียวกัน ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ กองทัพไทยก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ สนับสนุนภารกิจ การรักษาสันติภาพและความมั่นคงของสหประชาชาติ ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข ปลอดภัยของมิตรประเทศและประชากรโลกทั้งหมด

1. การเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรประเทศ

กองทัพไทยพยายามสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีทางทหารกับประเทศต่างๆ โดยยึดนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลและกระทรวงกลาโหม กระชับความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือระหว่างกองทัพใน หลายระดับ ตั้งแต่การประสานงานโดยใช้ช่องทางติดต่อผ่านทางผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารของกองทัพไทย และของกองทัพมิตรประเทศตามวิธีการทางทูต การประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นหรือข้อมูลทางทหารเพื่อความ มั่นคง การทำบันทึกความเข้าใจและบันทึกความตกลงความร่วมมือด้านการทหาร การฝึกร่วม/ผสมระหว่างกำลังพลของแต่ละกองทัพ การแลกเปลี่ยนการศึกษาดูงานของนายทหารตามหลักสูตรฝึกอบรมระดับต่างๆ การแข่งขันกีฬาทหาร การแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำทางทหารตลอดจนการปฏิบัติการร่วมในภารกิจของสหประชาชาติ

2. การเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

โดยทั่วไป ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งกัมพูชา ส.ป.ป.ลาว เมียนมาร์ และมาเลเซีย มีความสัมพันธ์อันดีกันมาโดยตลอด แต่จากสภาพที่ตั้งที่มีพรมแดนติดต่อกัน สะดวกแก่การไปมาหาสู่กันของราษฎรตามแนวชายแดน ซึ่งส่วนใหญ่มีความผูกพันใกล้ชิดฉันเครือญาติมาเนิ่นนาน เมื่อต้องเผชิญกับสภาวะภัยคุกคามที่เปลี่ยนรูปแบบไป และทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน ทำให้

พื้นที่บริเวณชายแดนเกิดจุดอ่อนและล่อแหลม นำไปสู่ปัญหาขัดแย้งที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศกองทัพไทยได้รับมอบภารกิจเป็นหน่วยหลักในการดำเนินงาน เพื่อยุติและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยดำเนินการในรูปคณะกรรมการ 4 ระดับ คือ

2.1 คณะกรรมการทั่วไป ระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (General Border Committee : GBC)

2.2 คณะกรรมการระดับสูง ระดับผู้บัญชาการทหารสูงสุด (High Level Committee :HLC)

2.3 คณะกรรมการส่วนภูมิภาค ระดับแม่ทัพภาคหรือผู้บัญชาการหน่วยป้องกันชายแดน (Regional Border Committee : RBC)

2.4 คณะกรรมการส่วนท้องถิ่น ระดับพื้นที่ (Township Border Committee : TBC)

คณะกรรมการแต่ละระดับได้จัดการประชุมเป็นประจำตามระยะเวลา โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อประสานงานและติดตามปัญหาอย่างใกล้ชิด ร่วมกันเสริมสร้างความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน จัดระเบียบพื้นที่และการสัญจรข้ามแดน ลาดตระเวนและตั้งจุดตรวจร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาทิ การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติด การลักลอบขนสินค้าเถื่อน แรงงานต่างด้าว และบุคคลสองสัญชาติ เป็นต้น ส่งเสริมการค้าบริเวณชายแดน รวมทั้งดำเนินการปักปันเขตแดนทางบกและทางทะเล กับจัดทำแผนแม่บทการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนร่วมกัน

3. การฝึกซ้อม/ผสม

3.1 การฝึกคอบร้าโกลด์

กองทัพไทยเริ่มการฝึกซ้อม/ผสมกับกองทัพสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ พ.ศ.2499 เป็นการฝึกผสมยกพลขึ้นบกระหว่างกองทัพเรือไทย กับกองทัพเรือและหน่วยนาวิกโยธินสหรัฐอเมริกา ซึ่งพัฒนาการฝึกมาเป็นลำดับ และกำหนดชื่อรหัสการฝึกว่า คอบร้าโกลด์ เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2524 ต่อมาการฝึกคอบร้าโกลด์ได้ขยายขอบเขตออกไปกว้างขวางขึ้น จนมีกำลังพลจากทุกเหล่าทัพเข้าร่วมการฝึกใน พ.ศ.2526กองบัญชาการกองทัพไทย (ขณะใช้ชื่อกองบัญชาการทหารสูงสุด) จึงเข้ารับผิดชอบดำเนินการฝึกเป็นประจำทุกปีการฝึกคอบร้าโกลด์ในระยะแรกๆ มุ่งเพื่อฝึกหน่วยทหารปฏิบัติการรบตามแบบ โดยใช้กำลังขนาดใหญ่ระดับกองกำลังเฉพาะกิจร่วม/ผสม และกองกำลังต่างๆ เข้าปฏิบัติการรบในยุทธบริเวณ แต่ปัจจุบันได้เพิ่มเติมการฝึกในเรื่องการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม ภายใต้กรอบสหประชาชาติ เพื่อให้พร้อมรับสถานการณ์ของโลกและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่ พ.ศ.2547 เป็นต้นมา กองทัพไทยและกองทัพสหรัฐอเมริกาได้ยกระดับการฝึกคอบร้าโกลด์ จากการฝึกแบบทวิภาคีเป็นการฝึกแบบพหุภาคี โดยมีหลายประเทศ

เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่นฝรั่งเศส อินเดีย แคนาดา เยอรมนี เกาหลีใต้ มองโกเลีย พิจิ มาเลเซีย และเนปาล ส่งกำลังมาเข้าร่วมและสังเกตการณ์การฝึก

3.2 การฝึกร่วม/ผสมระดับเหล่าทัพกับกองทัพมิตรประเทศ

เดิมนอกจากการฝึกคอบร้าโกลด์แล้ว ระหว่าง พ.ศ.2499-2518 ขณะที่ภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังแผ่ขยายคุกคามไปทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น กองทัพไทยได้ทำการฝึกร่วมกับกองทัพมิตรประเทศกลุ่มภาคีสมาชิกองค์การสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ (สปอ.) เพื่อเตรียมการรับสถานการณ์ในกรณีชาติภาคีสมาชิกถูกรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยปกติจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง มุ่งฝึกการปฏิบัติ การรบในพื้นที่ที่กำหนด ส่วนใหญ่ใช้ประเทศไทยเป็นพื้นที่การฝึก โดยกองทัพไทยจัดกำลังทหารทุกเหล่าทัพเข้ารับการฝึกหมุนเวียนกันหรือสลับกันไป แล้วแต่สถานการณ์ที่เป็นปัญหาคุกคามอยู่ในขณะนั้น การฝึกครั้งสำคัญๆ ได้แก่

การฝึกกิตติเสนา การฝึกร่วม อากาศพื้นดินวายุบุตร การฝึกร่วมอากาศพื้นดินธนระริชต์ การฝึกใช้กำลังทางอากาศทางยุทธวิธีกับกำลังภาคพื้นดิน Air Boon Choo การฝึกปัญหาที่บังคับการ รามสูร การฝึกปัญหาที่บังคับการกองกำลังพื้นดิน-อากาศสมิทรภาพ ต่อมาเมื่อองค์การสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ยุบเลิกไปใน พ.ศ.2520 การฝึกร่วมจึงเปลี่ยนรูปแบบไปตามวัตถุประสงค์และสถานการณ์แวดล้อม ปัจจุบัน เหล่าทัพของไทยกับเหล่าทัพของมิตรประเทศได้ทำการฝึกร่วม/ผสม ร่วมกันเป็นประจำ ตามวงรอบที่ระบุไว้ในข้อตกลงที่กำหนดร่วมกัน เช่น

BALANCE TORCH และ VECTOR, UNDERSEAL (สหรัฐอเมริกา) CHAPEL GOLD, TEMPLE JADE และ NIGHT PANTHER (ออสเตรเลีย) , FLASH THUNDER, KOCHA SINGHA, COPE TIGER (สิงคโปร์)

3.3 การปฏิบัติการรักษาสันติภาพ

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติมาตั้งแต่ พ.ศ.2489 และถือเป็นพันธกรณีที่จะต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนการชำระไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงแห่งประชาคมโลก ยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศและบรรดาภูมิภาคต่างๆ อันเป็นบทบาทหน้าที่ และวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดตั้งสหประชาชาติ นอกจากนี้ ไทยยังเป็นสมาชิกในระบบกองกำลังเตรียมพร้อมของสหประชาชาติ ตั้งแต่ พ.ศ.2541 เป็นต้นมา กองทัพไทยได้จัดส่งกำลังเข้าร่วมกับกองกำลังสหประชาชาติ สนับสนุนปฏิบัติการรักษาสันติภาพในภารกิจต่างๆ ตามที่สหประชาชาติร้องขอ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการทุกครั้งอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับมอบให้มียบทบาทนำในการจัดการกระบวนการสันติภาพ เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับ ภูมิภาคและระดับนานาชาติทั่วโลก

การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของกองทัพไทยเริ่มขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ.2493 เมื่อจัดส่งกำลังจากทั้งสามเหล่าทัพไปร่วมในกองบัญชาการสหประชาชาติ ปฏิบัติการรบในสงครามเกาหลี ตามคำขอของเลขาธิการสหประชาชาติ หลังจากสงครามเกาหลี กองทัพไทยได้เข้าร่วมภารกิจ การรักษาสันติภาพในกรอบสหประชาชาติเป็นลำดับ โดยมีการจัดกองกำลังปฏิบัติการเช่น กองกำลังรักษาความปลอดภัยของสหประชาชาติในประเทศอิรัก (UNGCI) กองพันทหารช่างสนับสนุนกองกำลังสหประชาชาติในกัมพูชา (UNTAC) กองกำลังเฉพาะกิจร่วม 972 ไทย/ติมอร์ตะวันออก ปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก (INTERFET) ตุลาคม กองกำลัง 972 ไทย/ติมอร์ตะวันออก ปฏิบัติการสนับสนุนภารกิจบริหารการเปลี่ยนถ่ายของสหประชาชาติในติมอร์ตะวันออก (UNTAET) กองร้อยทหารช่างเฉพาะกิจปฏิบัติการกิจกรรมพื้นฟูประเทศอัฟกานิสถาน กองร้อยทหารช่างสนับสนุนงานทางการช่างและการก่อสร้าง กวาดล้างและทำลายวัตถุระเบิดในสาธารณรัฐบุรุนดี (ONUB)

3.4 การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษยธรรม

กองทัพไทยได้ให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่นานาชาติที่ประสบภัยในลักษณะเดียวกัน โดยจัดส่งเครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การฟื้นฟูบูรณะอาคารบ้านเรือน และสาธารณูปโภคต่างๆ ตามที่ได้รับมอบจากรัฐบาลอีกด้วย เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในอิรัก (Thai-Iraq Humanitarian Task) พ.ศ.2546 - พ.ศ.2547 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวในอิหร่าน (Humanitarian Assistance in Iran) พ.ศ.2547 โดยจัดเป็นหน่วยเฉพาะกิจปฏิบัติการเพื่อนมนุษยธรรมกองทัพไทย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวอินโดนีเซีย (960 Thai Medical Task Force) พ.ศ.2549 การช่วยเหลือประเทศบังคลาเทศที่ประสบภัยพิบัติจากพายุไซโคลนซิดาร์ พ.ศ.2550 การให้ความช่วยเหลือสหภาพเมียนมาร์ซึ่งประสบภัยพายุไซโคลนนาร์กิส พ.ศ.2551 การให้ความช่วยเหลือประเทศฟิลิปปินส์ที่ประสบภัยจากพายุไต้ฝุ่นฟงเจิน พ.ศ.2551 การให้ความช่วยเหลือส.ป.ป.ลาวที่ประสบอุทกภัยจากพายุโซนร้อนคัมมูรี พ.ศ.2551 การให้ความช่วยเหลือสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ที่ประสบอุทกภัยจากพายุ นาร์กิส พ.ศ.2551 ขณะเดียวกัน กองทัพไทยได้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อให้การสนับสนุนภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชนในประเทศกลุ่มอาเซียนที่ประสบภัย แบบรวมการ โดยแต่ละประเทศจัดหน่วยเฉพาะกิจบรรเทาสาธารณภัย และได้จัดทำร่างข้อตกลงในการให้ความร่วมมือดังกล่าว

ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพประเทศเพื่อนบ้านยุคปัจจุบัน

1. ส.ป.ป.ลาว (สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทร์:2555)

ความสัมพันธ์ไทย - ส.ป.ป.ลาวในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นใกล้ชิดบนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกันและผลประโยชน์ร่วมกัน และมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ วันที่ 19 ธันวาคม 2553 ถือเป็นวันครบรอบ 60 ปี ของความสัมพันธ์ทางการทูต ที่ได้รับการสถาปนาเมื่อปี 2493 ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อฉลองสัมพันธ์ไมตรีที่ได้ดำเนินมา ด้วยความราบรื่นอีกโอกาสหนึ่ง กลไกความร่วมมือไทย-ส.ป.ป.ลาว ความสัมพันธ์ไทย-ส.ป.ป.ลาวในปัจจุบันดำเนินไปอย่างราบรื่นใกล้ชิด ทั้งสองฝ่ายได้ใช้กลไกและเวทีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีผลักดันความร่วมมือและแก้ไขปัญหา เพื่อหาทางออกร่วมกันอย่างสันติวิธี ที่สำคัญได้แก่

1.1 คณะกรรมการความร่วมมือไทย - ส.ป.ป.ลาว เป็นกลไกกำกับดูแลการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-ส.ป.ป.ลาวในภาพรวม ตั้งขึ้นเมื่อพฤษภาคม 2534 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วมสองฝ่ายได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมขึ้นทุกปี โดยมีผู้แทนจากทุกหน่วยงานหลักของไทยและส.ป.ป.ลาวเข้าร่วม

1.2 คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไปไทย-ส.ป.ป.ลาว ตั้งขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2534 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศเป็นประธานร่วม เป็นกลไกกำหนดแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพ

1.3 คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ส.ป.ป.ลาว ตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน 2539 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย และส.ป.ป.ลาวเป็นประธานร่วมมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมตลอดแนวชายแดน

1.4 คณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-ส.ป.ป.ลาว เป็นผลสืบเนื่องจากการเยือนส.ป.ป.ลาวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อเดือนมกราคม 2540

1.5 การประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าแขวงชายแดนไทย-ส.ป.ป.ลาว จัดตั้งโดย มติที่ประชุมคณะกรรมการความร่วมมือไทย-ส.ป.ป.ลาว ครั้งที่ 6 เมื่อกันยายน 2539 ณ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้ยังมีการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยในระดับ จังหวัดกับแขวง เพื่อเป็นกลไก ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาตามบริเวณชายแดนในระดับท้องถิ่นมิให้ลุกลามเป็นปัญหาระดับชาติ

6. การประชุมทวิภาคีว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกลไกความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ฝ่ายไทย และรัฐมนตรีประจำสำนักงานประธานประเทศเป็นประธานฝ่ายส.ป.ป.ลาว

ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพประชาชนส.ป.ป.ลาว (สำนักงานผู้ช่วยทูตทหาร ไทย/เวียงจันทน์: ม.ป.ป.) ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างกองทัพไทย และ ส.ป.ป.ลาวมีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับส่วนกลางและท้องถิ่น สามารถแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความมั่นคงทำให้พื้นที่บริเวณชายแดนไทย-ส.ป.ป.ลาว ส่วนใหญ่ มีความสงบเรียบร้อยดี พัฒนาการที่สำคัญ ได้แก่ การลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านความมั่นคงบริเวณ ชายแดนไทย-ส.ป.ป.ลาว ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ป้องกันประเทศเมื่อมีนาคม 2551 ที่นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานให้ ชายแดนไทย-ส.ป.ป.ลาวเป็นชายแดนแห่งมิตรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงโดยขณะนี้กองทัพ ไทย-ส.ป.ป.ลาว อยู่ระหว่างจัดทำแผนงานประกอบ ความตกลงเพื่อนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรม

การแก้ไขปัญหาบุคคลผู้ไม่หวังดีต่อความสัมพันธ์ไทย-ส.ป.ป.ลาว หรือ “คนไม่ดี” รัฐบาลไทยมีนโยบายชัดเจนที่จะไม่ยินยอมให้กลุ่มหรือบุคคลใด ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานหรือ ทางผ่านเข้าไปก่อความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้านและ ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2546 เห็นชอบตามที่นายกรัฐมนตรีนั่ง เสนอ ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางดำเนินการและจัดทำบัญชีรายชื่อ บุคคลผู้ต้องห้ามเข้า ราชอาณาจักร (blacklist) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตรวจสอบและอนุญาตให้บุคคลต่างเข้า เข้าเมือง สำหรับกรณีขามมั่ง ในที่พักสงฆ์ถ้ำกระบอกทางการสหรัฐฯ ได้ประกาศเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2546 ยินดีรับขามมั่งดังกล่าว ซึ่งมีจำนวน 15,639 คน ไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐฯ และได้ดำเนินการ แล้วตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2547 – พฤษภาคม 2548 และกรณีขามมั่งส.ป.ป.ลาวลักลอบเข้าเมืองโดย ผิดกฎหมาย ในการเยือน สปป.ส.ป.ป.ลาวอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2549 สองฝ่ายเห็นชอบให้คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตาม ชายแดน ทัวไปไทย-ส.ป.ป.ลาว เป็นกลไกแก้ไขปัญหา ซึ่งขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของทั้งสองฝ่ายได้ ร่วมมือ และประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และสามารถส่งกลับขามมั่ง ส.ป.ป.ลาว ได้ตั้งแต่ 25 พฤษภาคม 2550 จนถึงปัจจุบันได้ดำเนินการส่งกลับเรียบร้อยแล้ว

การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนไทย-ส.ป.ป.ลาว เขตแดนไทย-ส.ป.ป.ลาวมีระยะทาง ทั้งสิ้นประมาณ 1,810 กิโลเมตร แบ่งเป็นเขตแดนทางบก 702 กิโลเมตร และเขตแดนทางน้ำ 1,108 กิโลเมตร ไทยและส.ป.ป.ลาว ได้ลงนามความตกลงเกี่ยวกับการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดน

ตลอดแนวร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรู้ ที่ตั้งของเส้นเขตแดนอย่างแน่ชัด และได้จัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย - ส.ป.ป.ลาวขึ้น เป็นกลไกกำกับดูแลการดำเนินงานดังกล่าว มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและ ส.ป.ป.ลาวเป็นประธานร่วม นับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2540 ที่สองฝ่ายได้เริ่มสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนในภูมิประเทศจริงจนถึงเดือน มิถุนายน 2549 สามารถจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันได้ 203 หลัก (JBC รับรองแล้ว 190 หลัก) ระยะทางประมาณ 676 กิโลเมตร (จาก 702 กิโลเมตร) คิดเป็นร้อยละ 96 เหลือพื้นที่คงค้าง ร้อยละ 4 (24 ปัญหา) และจะเริ่มงานสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางน้ำในไม่ช้านี้ ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ส.ป.ป.ลาว ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 7-8 มีนาคม 2550 ได้เห็นชอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายเร่งรัดดำเนินการ สำรวจและจัดทำหลักเขตแดนให้แล้วเสร็จตลอดแนวโดยทางบกให้สำเร็จภายในปี 2551 และทางน้ำภายในปี 2553

ความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ไทยและส.ป.ป.ลาวได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการควบคุมยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และ สารตั้งต้น เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2544 หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดไทย-ส.ป.ป.ลาวมีความร่วมมือทั้งด้านวิชาการ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยได้จัดการประชุม ว่าด้วยความร่วมมือด้านยาเสพติดเป็นประจำทุกปี การประชุมครั้งล่าสุด คือ ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 6-7 กันยายน 2549 ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ความคืบหน้าของความร่วมมือที่สำคัญได้แก่ เจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และขยายไปสู่การปฏิบัติการร่วมในการจับกุมนักค้ายาเสพติดรายสำคัญ และทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้จัดตั้งสำนักงานประสานงานปราบปรามยาเสพติดชายแดน (Border Liaison Office- BLO) เพิ่มเติมอีก 4 จุด (อ.บึงกาฬ จังหวัดหนองคาย – เมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ / อ.เมือง จ.มุกดาหาร- เมืองโกสอน แขวงสะหวันนะเขต / อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี – เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก / อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี – เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต) จากเดิมที่มีอยู่ 4 แห่ง (อ.เชียงของ จ.เชียงราย – เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว / ด่านสะพานมิตรภาพหนองคาย-เวียงจันทน์ / อ.เมือง จ.นครพนม-เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน และด่านช่องเม็ก-วังเต่า) รวมทั้งลาดตระเวนร่วมตามลำแม่น้ำโขงในบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้โครงการก่อสร้างศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่แขวง จำปาสัก ที่ฝ่ายไทยให้ความช่วยเหลือมูลค่า 24.75 ล้านบาท ได้ก่อสร้างเสร็จและส่งมอบให้ฝ่ายส.ป.ป.ลาวเมื่อเดือนธันวาคม 2548 และฝ่ายไทยได้มอบวัสดุ/อุปกรณ์ในโครงการความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและ กันในการสกัดกั้นและปราบปรามยาเสพติด มูลค่าประมาณ 2 ล้านบาทให้ฝ่ายส.ป.ป.ลาวเมื่อกลางเดือนมิถุนายน 2548

ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกด้านการสัญจรของประชาชนไทย และ ส.ป.ป.ลาว มีพรมแดนติดต่อกันรวม 11 จังหวัด / 9 แขวง สองฝ่ายได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางธรรมดาเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2547 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2547 และได้ร่วมกันเปิด/ยกระดับจุดผ่านแดนที่เห็นเหมาะสมร่วมกัน ในปี 2549 ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบ ในหลักการให้ขยายเวลาทำการด่านช่องเม็ก-วังเต่า จากเดิมเวลา 06.00 - 18.00 น. เป็น 06.00 - 20.00 น. รวมทั้งได้เปิดจุดผ่านแดนถาวรเพิ่มอีก 1 จุด ที่สะพานมิตรภาพ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2549

2. กัมพูชา (กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2 กรมเอเชียตะวันออก:ม.ป.ป.)

2.1 ภาพรวมความสัมพันธ์ทั่วไป

กัมพูชาและไทยมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนที่คล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์ในระดับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนบริเวณแนวชายแดนที่ใกล้ชิด และมีการแลกเปลี่ยนทางการค้าปริมาณมาก อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาผกผันบ่อยครั้ง สาเหตุหลักมาจากสถานการณ์การเมืองภายใน การปลุกกระแสชาตินิยมในหมู่ประชาชน และปัญหาเขตแดน กัมพูชาเคยประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2501 (สถาปนาความสัมพันธ์กลับคืนในเดือนกุมภาพันธ์ 2502) และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2504 (สถาปนาความสัมพันธ์กลับคืนในปี 2509 สมัยจอมพลถนอม กิตติขจร) โดยทั้ง 2 กรณี มีสาเหตุมาจากข้อพิพาทเรื่องเขาพระวิหาร นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์ประกาศลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตลง โดยเหลือเป็นระดับอุปทูต หลังจากเหตุการณ์เผาสถานทูตไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2546 จากกรณีที่มีรายงานข่าวในกัมพูชาว่า นักแสดงชาวไทยกล่าวดูหมิ่นชาวกัมพูชา และการเรียกเอกอัครราชทูตฯ กลับประเทศ ระหว่างวันที่ 5 พ.ย. 2552 ถึง 24 ส.ค. 2553 หลังจากที่ถูกกัมพูชาประกาศแต่งตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณฯ เป็นที่ปรึกษารัฐบาลกัมพูชา (ต่อมา กัมพูชาออกแถลงการณ์ยุติการปฏิบัติหน้าที่ของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ เมื่อวันที่ 4 พ.ย. 2553 ซึ่งฝ่ายกัมพูชาได้เรียกเอกอัครราชทูต กัมพูชาประจำประเทศไทยกลับกัมพูชาใน ช่วงเดียวกัน ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชากลับคืนสู่ภาวะปกติ

2.2 ความสัมพันธ์ด้านการเมือง

กลไกการเจรจาหรือทวิภาคีที่สำคัญ คือ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี ไทย-กัมพูชา (Joint Commission on Bilateral Cooperation - JC) ซึ่งเป็นเวทีสำหรับการเจรจา/ตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การท่องเที่ยว ฯลฯ โดยได้มีการประชุมครั้งแรกเมื่อปี 2538 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

สำหรับการเจรจาหรือเรื่องเขตแดน มีกลไกการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วม ไทย-กัมพูชา JBC (Joint Boundary Commission) เป็นเวทีหลัก นอกจากนี้ ยังมีกลไกความร่วมมือด้านการทหาร โดยมี คณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-กัมพูชา (General Border Committee - GBC) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองประเทศเป็นประธาน และคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค ไทย-กัมพูชา (Regional Border Committee RBC) ซึ่งมีแม่ทัพของแต่ละภูมิภาคทหารของทั้งสองฝ่ายเป็นประธาน ปัจจุบัน ในสมัยรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ความสัมพันธ์ไทยกับกัมพูชามีพัฒนาการที่ดีขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายกัมพูชาก็ได้แสดงความพร้อมที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์กับไทยอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดการประชุมทวิภาคีไทย-กัมพูชาที่เป็นกลไกความร่วมมือและเป็นเวทีหารือที่สำคัญระหว่างกันที่หยุดชะงักไปในช่วงที่มีปัญหาข้อพิพาทระหว่างกัน นอกจากนี้ มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูง เพื่อกระชับความสัมพันธ์และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อกันยายน 2555 นายกรัฐมนตรีได้เดินทางเยือนกัมพูชาอย่างเป็นทางการในโอกาสเข้ารับตำแหน่ง ใหม่ และได้เข้าเยี่ยมคารวะและหารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรีกัมพูชา ในประเด็นความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันที่จะส่งเสริมและขยายความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างกัน และจำกัดประเด็นที่ยังเป็นปัญหา ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีในด้านอื่น ๆ และเมื่อวันที่ 29-30 ธันวาคม 2554 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางเยือนกัมพูชาอย่างเป็นทางการด้วย และได้พบหารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศกัมพูชาด้วย

2.3 ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชา (กองข่าวยุทธศาสตร์: 2555)

ปัญหาความขัดแย้งกรณีการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนพื้นที่ปราสาทพระวิหาร ทำให้ไทยและกัมพูชาเสริมกำลังทหารและอาวุธเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวในลักษณะเผชิญหน้า จนเกิดการปะทะกันในช่วงระหว่าง 4 – 6 ก.พ.54 อย่างไรก็ตาม ปัญหาความตึงเครียดจากการปะทะทางทหารในบริเวณโดยรอบพื้นที่พิพาท ได้ผ่อนคลายลง จากการที่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ยินยอมให้อินโดนีเซียเป็นคนกลาง ส่งคณะผู้สังเกตการณ์เข้ามายังพื้นที่พิพาท และการแสดงจุดยืนที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาพิพาทเขตแดน ตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ปี 2543 รวมถึงการแสดงท่าทียอมรับการปรับกำลังออกจากพื้นที่ปลอดทหาร (Demilitarized Zone - DMZ) ตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice - ICJ) เมื่อ 18 ก.ค.54 โดยไม่กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของทั้งสองฝ่าย

ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน : กองทัพไทย และ กองทัพกัมพูชา มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย - กัมพูชา รวมทั้งลงนามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือชายแดน ไทย - กัมพูชา และจัดตั้งคณะกรรมการขึ้น 3 ระดับ ได้แก่ คณะกรรมการชายแดนทั่วไป คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยชายแดนไทย - กัมพูชา และคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-กัมพูชา

ความร่วมมือระหว่าง ทร. มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำเหล่าทัพ การแวะเยือนเมืองท่าของเรือรบ เพื่อกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ทร.สองประเทศ และการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างหน่วยปฏิบัติการชายแดน รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee - RBC) ในส่วนพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ได้พัฒนา รูปแบบการปราบปรามการปล้นเรือประมงด้วยการแลกเปลี่ยนของกลุ่มโจร ทำให้สถานการณ์การปล้นเรือคลี่คลายลง และสามารถแก้ไขปัญหาชายแดนให้ลุล่วงในระดับท้องถิ่นได้

ความร่วมมือด้านการศึกษา/ดูงาน : บก.ทท. ให้ที่ศึกษาในหลักสูตร ปรก.บุคคลสำคัญ หลักสูตรนายทหารอาวุโส และ หลักสูตร วปอ. ปีละ 1 รุ่นๆ ละ 1 คน ทบ.ไทย ให้ความช่วยเหลือในการอบรมหลักสูตรภาษาไทยพื้นฐาน

การแลกเปลี่ยนการเยือน : ผู้นำกองทัพไทยและกัมพูชาแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างต่อเนื่อง โดยการเยือนล่าสุด เมื่อ 24 ส.ค.54 พล.อ.สรชัย คีกรอง เสธ.ทหาร / ผู้บัญชาการกองพลสนับสนุนที่ 3 พล.อ.เจีย มอน รอง ผบ.ทบ.กัมพูชา/ผบ.ภท.4 และคณะ เดินทางมาเข้าประชุม คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค ไทย - กัมพูชา (Regional Border Committee - RBC) ณ โรงแรมสีมาธานี อ.เมือง จ.นครราชสีมา ร่วมกับ พล.ท.วิชชัย สมุทรสาคร แม่ทัพภาคที่ 2 และคณะ ซึ่งเป็นการเจรจากันของผู้นำทางทหารระดับสูงของทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นทางการครั้งแรก นับตั้งแต่เกิดการปะทะกัน ต่อมา เมื่อ 21 ธ.ค.54 พล.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา รมว.กท. พร้อมด้วย ผบ.เหล่าทัพ เดินทางไปเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย - กัมพูชา (GBC) ครั้งที่ 8 ณ กรุงพนมเปญ ซึ่งถือเป็นการประชุมร่วมกันเป็นครั้งแรกของหน่วยงานด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคง ระหว่าง ไทย - กัมพูชา ภายหลังจากที่ ICJ ได้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว และการประชุม RBC ดังกล่าว ในส่วนของการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (JBC) นั้น นายวา กิมฮง ประธาน JBC ฝ่ายกัมพูชา และคณะ จำนวน 25 คน (กต. กท. มท. ผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย และ ผวจ.ชายแดน) เดินทางมาเข้าร่วมประชุม JBC ครั้งที่ 5 ระหว่าง 13 - 14 ก.พ.55 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการประชุม JBC ครั้งแรกในรอบ 3 ปี หลังจากกระจับไปตั้งแต่ปี 2552 เนื่องจากเกิดการปะทะทางทหารระหว่างกันเป็นระยะๆ

3. เมียนมาร์ (กองเอเชียตะวันออกเฉียง 2 กรมเอเชียตะวันออกเฉียง :2555)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมียนมาร์ดีขึ้นเป็นลำดับ และมีการแลกเปลี่ยนการเยือน และการหารือระดับสูงระหว่างสองประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยนายกรัฐมนตรี (น.ส.ยิ่งลักษณ์) เดินทางเยือนเมียนมาร์แล้ว 2 ครั้ง คือ การเดินทางเยือนในโอกาสรับตำแหน่งใหม่ เมื่อ ค.ศ.2554 และการเข้าร่วมการประชุมผู้นำ 6 ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 19 - 20 ธ.ค.2554 โดยในครั้งหลังนี้ นายกรัฐมนตรีได้พบหารือกับประธานาธิบดีเมียนมาร์ ที่เนปีดอว์ และนางออง ซาน ซู จี ที่กรุงย่างกุ้งด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสองฝ่ายมีความร่วมมือทวิภาคีที่คืบหน้าในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปราบปรามยาเสพติด การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การแก้ไขปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย การส่งเสริมการค้าและการลงทุน และล่าสุด รัฐบาลเมียนมาร์ได้เปิดจุดผ่านแดนถาวรเมียวดีตรงข้าม อ.แม่สอด จ.ตาก เมื่อวันที่ ธ.ค.2554 และปล่อยตัวนักโทษชาวไทย 8 คน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครบ 7 รอบ และเป็นการแสดงไมตรีจิตในความสัมพันธ์อันดีกับไทย นอกจากนี้ ไทยกับเมียนมาร์มีความร่วมมือภายใต้กลไกทวิภาคีที่สำคัญ คือ (1) คณะกรรมาธิการร่วม (Thailand Myanmar Joint Commission on Bilateral Cooperation - JC) (2) คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee - RBC) (3) คณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee - JBC) รวมทั้งคณะกรรมการด้านเทคนิคด้วยแม่น้ำที่เป็นเขตแดน และ (4) คณะกรรมาธิการร่วมด้านการค้า (Joint Trade Commission - JTC) ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างกองทัพไทย-กองทัพอากาศ-รัฐสภาพม่าเมียนมาร์(กองข่าวยุทธศาสตร์: 2555)

3.1 ความสัมพันธ์ในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมียนมาร์ดำเนินไปด้วยดี และมีการขยายการติดต่อในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการทหาร ซึ่งผู้นำเมียนมาร์ให้ความสำคัญกับผู้นำทางทหารของไทย มากกว่ารัฐบาลพลเรือน เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ มักเป็นปัญหาความมั่นคง และได้รับการแก้ไขโดยฝ่ายทหารของทั้งสองฝ่าย จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับเมียนมาร์มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ได้เกิดปัญหากระทบกระทั่งตามแนวชายแดน ในปี 2544 ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเมียนมาร์เข้าสู่จุดต่ำสุด จนกระทั่งมีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทั้งในระดับผู้นำรัฐบาล และกลไกฝ่ายทหาร ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นตามลำดับ ผู้นำทางทหารของไทยเดินทางเยือนเมียนมาร์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยน พชท.ทหาร ระหว่างกัน เพื่อเป็นช่องทางในการส่งเสริมความร่วมมือ และการติดต่อสื่อสารระหว่างกองทัพสองประเทศ

3.2 กลไกความร่วมมือ

กองทัพไทยและกองทัพเมียนมาร์ มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือ เพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหาชายแดน รวมทั้ง การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนี้

3.2.1 ผบ.ทสส. ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการปฏิบัตินโยบายชายแดนไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ชด.ทหาร เป็นสำนักเลขานุการ และ จก.ชด.ทหาร ดำรงตำแหน่งเลขานุการ

3.2.2 คณะกรรมการควบคุมผู้พลัดถิ่นสัญชาติเมียนมาร์ มี ผบ.ศรภ. เป็นคณะกรรมการฯ และ ผอ.กอง 9 ศรภ. เป็น เลขานุการคณะกรรมการฯ

3.2.3 คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee – RBC) มี มทก.1, 3 และ 4 หมุนเวียนกันเป็นประธาน ฝ่ายเมียนมาร์ มี ผบ.ภทบ.ตะวันออก และ ตะวันออกเฉียงใต้ หมุนเวียนเป็นประธาน มี ผอ.กชพ.ชด.ทหาร เป็นเลขานุการฝ่ายไทย มีการ ประชุมแล้ว 21 ครั้ง โดยประชุมครั้งสุดท้าย เมื่อ 6 – 8 มิ.ย.55

3.2.4 คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น (Township Border Committee - TBC) มี ผบ.หน่วยทหารในพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝ่ายเป็นประธาน และมี หน.นปพท. เป็น เลขานุการ มี 4 คณะ คือ แม่สาย – ท่าจี้เหล็ก แม่ฮ่องสอน – ผาซอง แม่สอด – เมียวดีและระนอง – เกาะสอง

3.3 ความร่วมมือด้านการศึกษา

3.3.1 กองทัพไทยมีโครงการแลกเปลี่ยนการเรียนภาษากับกองทัพเมียนมาร์ โดยกองทัพไทยส่งนายทหาร จำนวน 4 นาย ไปเข้ารับการศึกษาลัทธิสูตรภาษาเมียนมาร์ ณ Yangon University of Foreign Language (YUFL) นครย่างกุ้ง/สาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ โดยได้เปิด การศึกษา เมื่อ 8 ธ.ค.53 ในขณะที่กองทัพเมียนมาร์ ส่งนายทหารจำนวน 4 นาย เข้ารับการศึกษาลัทธิสูตรภาษาไทย ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.2 ความร่วมมือด้านการฝึกศึกษาระหว่าง ทบ. กับกองทัพเมียนมาร์ ปัจจุบัน รมว.กท. อนุมัติหลักการให้ นทท.มิตรประเทศ จาก 16 ประเทศ ซึ่งรวมถึงเมียนมาร์ มาเข้ารับการ ศึกษาในหลักสูตรประจำของ รร.สท.ทบ.สพส. แต่เมียนมาร์ยังไม่เคยส่งกำลังพลมาเข้ารับการ ศึกษา ส่วนในด้านการฝึก ขณะนี้ยังไม่มีความร่วมมือด้านการฝึกระหว่างกัน

3.4 ความช่วยเหลือที่กองทัพไทยให้แก่เมียนมาร์ (กองวิเทศสัมพันธ์: 2555)

3.4.1 การให้ความช่วยเหลือแก่เมียนมาร์ ที่ประสบภัยพายุไซโคลนนาร์กีส เมื่อ พ.ค.51 ด้วยการเปิดรับบริจาคความช่วยเหลือจากประชาชนชาวไทย รวมทั้ง ดำเนินการขนส่งทาง อากาศ โดย บ.ล. 8 ของ ทอ. เพื่อนำถุงยังชีพพระราชทาน และการขนส่งทางบก เพื่อนำสิ่งของ บริจาคจากประชาชน ไปมอบให้แก่ชาวเมียนมาร์ นอกจากนี้ กองทัพไทยยังแสวงประโยชน์จากการ

ฝึกซ้อม/ผสมกับกองทัพสหรัฐฯ ในการฝึก “COBRA GOLD 08” โดยขอรับการสนับสนุน บ.ล.8 ทำการขนส่งของบริจาค จำนวน 8 เทียบิน คิดเป็นน้ำหนัก ประมาณ 100 ตัน

3.4.2 โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่บ้านกะดงกะนิ อ.โปกาเลย์ ภาคอิรวดี โดย บก.ทท. ส่งทหารจาก นทพ. ไปจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และให้การฝึกอบรมในกิจกรรมด้านการเกษตร 12 สาขา ได้แก่ ระบบน้ำหยด การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก การสร้างเรือนเพาะชำ โครงการปลูกหญ้าแฝก แก๊สชีวภาพ การแปรรูปผลผลิต การเกษตร เลี้ยงสัตว์ ทำนา ปลูกผัก และโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น

3.4.3 โครงการจัดสร้างโรงเรียนที่สามารถใช้เป็นที่หลบภัยพระราชทานให้แก่ชาวเมียนมาร์ ที่ประสบภัยพิบัติพื้นที่บ้านกะดงกะนิ อ.โปกาเลย์ ภูมิภาคอิรวดี ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กนักเรียนและประชาชน รวมทั้ง พัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมี บก.ทท. และ กต. เป็นผู้ให้การสนับสนุนโครงการ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ ม.ค.52 และมีสำนักพระราชวังเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแล้วเสร็จ เมื่อต้นปี 54

3.4.4 การให้ความช่วยเหลือแก่เมียนมาร์ที่ประสบภัยจากเหตุแผ่นดินไหว เมื่อมี.ค.54 โดยกองทัพไทย เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยนำเงิน พร้อมสิ่งของช่วยเหลือไปมอบให้เพื่อบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุแผ่นดินไหวในรัฐฉาน โดยเมื่อ 31 มี.ค.54 ได้มีพิธีรับมอบที่สนามบินเมืองเชียงตุง มี พล.จ.ตานทูนอู ผบ.เขตสามเหลี่ยมทองคำ และ พล.ต.ลาฉ่วย รอง เสธ.ประจำ กท. เป็นตัวแทนฝ่ายเมียนมาร์

3.5 ความร่วมมือด้านอื่นๆ

3.5.1 การปราบปรามการค้าลักลอบค้าอาวุธ

3.5.2 การแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดบริเวณชายแดน

3.5.3 การระมัดระวังการบินล้ำน่านฟ้า

3.5.4 การติดตั้งเครื่องมือสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่าย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย (กองเอเชียตะวันออกเฉียง 1 กรมเอเชียตะวันออกเฉียง มี.ค.2555) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียแบ่งออกเป็น 2 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การดำเนินความร่วมมือภายใต้กลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ อาทิ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างไทยกับมาเลเซีย (Joint Commission : JC) คณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับพื้นที่ชายแดน (Joint Development Strategy : JDS) คณะกรรมการด้านความมั่นคง ได้แก่ คณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee : GBC) คณะกรรมการ

ระดับสูง (High Level Committee : HLC) และคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee : RBC) ซึ่งทั้ง 3 ระดับเป็นกรอบความร่วมมือของฝ่ายทหารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคง และความร่วมมือชายแดน คณะกรรมการด้านความมั่นคงกรอบอื่นๆ เฉพาะเรื่อง อาทิ คณะกรรมการร่วมด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และความร่วมมือในกรอบ Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT) และอาเซียน และ (2) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่ง ประกอบด้วย การเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนร่วมกัน การร่วมกันพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนของทั้งสอง ประเทศและการเสริมสร้างมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures) บนพื้นฐานของกรอบ 3Es ได้แก่ การศึกษา (Education) การจ้างงาน (Employment) และการประกอบกิจการ (Entrepreneurship)

ความสัมพันธ์และความร่วมมือทางทหารระหว่างกองทัพไทย-กองทัพมาเลเซีย (กองทัพอากาศ: 2555) สำหรับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน มาเลเซียพยายามมีบทบาทนำ และให้ความสำคัญอย่างมากในการรักษาผลประโยชน์ และความปลอดภัยทางทะเล โดยเฉพาะช่องแคบมะละกา และผลักดันให้มีการลาดตระเวนร่วมระหว่าง ราชอาณาจักร (มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย) ร่วมกันดูแล และรักษาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ทั้งปัญหาโจรสลัด และสิ่งแวดล้อม ซึ่งน่าจะช่วยให้แนวโน้มความร่วมมือทางทหารในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่าง ไทย – มาเลเซีย มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ในส่วนการดำเนินงาน มาเลเซียเสนอให้มีการจำกัดจำนวนเรือสินค้าในช่องแคบมะละกา เพื่อลดการจราจรที่แออัด ซึ่งอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ โดยมาเลเซียใช้งบประมาณ 2,000 ล้านบาท ในการติดตั้งอุปกรณ์ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเดินเรือในช่องแคบมะละกา และยังจัดตั้งหน่วยงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายทางทะเลของมาเลเซียโดยเฉพาะ เรียกว่า สำนักงานการควบคุมทางทะเลของมาเลเซีย (Malaysian Maritime Enforcement Agency : MMEA) ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายทางทะเลเพียงหน่วยเดียวที่มีขีดความสามารถในการคุ้มครองน่านน้ำของมาเลเซียให้ปลอดภัยจากการโจมตีของโจรสลัด และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือ และกู้ภัย ทั้งนี้ มาเลเซียได้เพิ่มขีดความสามารถของ หน่วย MMEA ด้วยการสั่งซื้อเรือเร็ว จำนวน 20 ลำ จากตุรกี และ ฮ. AW139 จำนวน 3 เครื่อง จากอังกฤษ รวมทั้งจะจัดตั้งหน่วยบินใกล้สนามบิน Subang และพื้นที่ต่างๆ อีก 5 แห่ง ทั่วประเทศ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไทย มาเลเซียได้มีการปรับการใช้กำลังทหารเข้ารับผิดชอบในการควบคุมชายแดนทั้งทางบก และทางทะเล โดยมีการจัดตั้งกรมชายแดนขึ้นใหม่เมื่อ 12 ม.ค.51 ประกอบด้วย 5 กองพันชายแดน มีกำลังพล 3,607 คน รับผิดชอบตลอดบริเวณชายแดน ไทย –

มาเลเซีย รวมทั้งได้จัดตั้งหน่วยเรือยามฝั่ง โดยมี บก. ตั้งอยู่ที่เกาะลังกาวิ รับผิดชอบน่านน้ำที่ติดต่อกับไทยด้านทะเลอันดามัน ทั้งนี้ แม้เป็นการจัดกำลังสำหรับภารกิจป้องกันปัญหาการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมทั้งใช้สนับสนุนไทยในการแก้ไขปัญหา จชต. แต่ในระยะยาว อาจพัฒนาเป็นกำลังเชิงรุกต่อไทย กรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างกันได้

ตารางที่ 1 กลไกความร่วมมือเพื่อความมั่นคงชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

คณะกรรมการฯ	ลาว	กพช.	พม่า	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ประธาน					หมายเหตุ
						รมว.กท.	ผบ.ทสส.	จก.ชด.ทหาร	มทก./ ผบ.กปช.จต.	ผบ.หน่วยในพื้นที่	
GBC	✓	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	- ประชุมปีละ 1 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ - ประชุมปีละ 1 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ - ประชุมปีละ 2 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ (เว้น อินโดนีเซีย ประชุมปีละ 1 ครั้ง) - ประชุมปีละ 2 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ - ประชุมปีละ 2 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ - ประชุมปีละ 1 ครั้ง ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ
BPKC	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	
HLC	-	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	
Sub-GBC	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	
RBC	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	
	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	
TBC											

หมายเหตุ

GBC = General Border Committee

: คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยชายแดนทั่วไป ไทย - ลาว (กทท.)

: คณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย – กัมพูชา, ไทย – มาเลเซีย (กทท.)

BPKC = Border Peace Keeping Committee
between Thailand and Cambodia

: คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา (กรสช.)

HLC = High Level Committee

: คณะกรรมการระดับสูงไทย – มาเลเซีย, ไทย - อินโดนีเซีย (กรส.)

Sub-GBC = Sub General Border Committee

: คณะอนุกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยชายแดนทั่วไป ไทย - ลาว

RBC = Regional Border Committee

: คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค ไทย – กัมพูชา, ไทย – มาเลเซีย, ไทย – พม่า (กชก.)

TBC = Township Border Committee

: คณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น ไทย – พม่า